

◆ מניין שאפשר לגרש את האשה לטובתה?

◆ כיצד תתכן אשה גרושה לבעלה בלבד?

◆ מגורים בבית הורי האשה

◆ החותן התפץ להרוג

◆ לקנות חפץ בלא משי

השבוע בלון

◆ הסמ"ע וה"חכמת מנוח" מסדרים גט

◆ תפילה בציבור - חובה?

◆ שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור

◆ כתיבת גט לפני הקידושין

◆ דייני העיר ימונו כשליחי הבעל לגרש

◆ פרשת הגט מוינא

דבר העורך

צעדים

אינם דומים צעדיו של לומד דף יומי היום, לצעדיו לפני חודשים אחדים. "צעדים של יבמות", מכנה אותם מגיד שיעור וותיק ומסביר: כבר בדרכם אל השיעור מתרכזים הלומדים בנושאים שנלמדו בימים האחרונים, חוזרים עליהם בינם לבין עצמם, כדי שעם תחילת השיעור יהיו מרוכזים ויעמדו לנגד עיניהם הנושאים המרכזיים שנלמדו בדף הקודם, ובהדרגת מגיד השיעור ישקעו בסוגיות הדף היומי.

הסוגיות מסתעפות, עיתים משתרגות על פני דפים אחדים, נושאות בחובן ידיעות ומושגים יחודיים, וברוך ה', קול הצעדים אינו מתמעט, אדרבה, מידי יום מצטרפות רגליים נוספות בדרך לבית המדרש, להסתופף באור התורה.

לאחרונה הגיעה עדינו עובדה מעניינת מחדרו של הסבא קדישא, רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל, בעל ה"חפץ חיים".

מעשה ביהודי שבנסיבות שונות לא זכה ללמוד תורה בימי עלומיו. עלומיו חלפו אך תורה עדיין לא למד. משחלפו עליו יותר ימים מאלה שעתידיים לחלוף עליו, ערך חשבון נפש והסיק כי הגיע הזמן לעשות את שיש לעשות. לאחר מאמצים בלתי מבוטלים, עלה בידיו לקבוע חברותות במשך היום, מתוך תקווה להספיק כמה שיותר.

שעות רבות ביום עמל מיועדו על תלמודו. עד שהבין את תשובת הגמרא הספיק לשכוח כי אינה תשובה על שאלתה המקורית, אלא מענה לשאלה שנתגלעה במהלך המשא ומתן. קשה היתה הדרך. מפרכת עבורו וגם עבור היהודים הטובים שליווהו בה.

תפילה בציבור - חובה?

"ישתדל כל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור". כך פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן צ' סעיף ט'). מלשונו משמע, לכאורה, כי ראוי להשתדל להתפלל בציבור, אך אין חובה בדבר. במאמר הבא נברר האם אכן כך פני הדברים.

גמרתנו מקשה סתירה בין הפוסקים. מחד נאמר (דברים ד/ז), "כי מי גוי גדול... כה' אלוקיני בכל קראנו אליו", היינו: תפילתנו נשמעת לעולם. מאידך נאמר (ישעיהו נה/ו) "ד'רשו ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב", משמע, כי לא לעולם התפילה נשמעת. הגמרא מתרצת, כי תפילה בציבור נשמעת לעולם, ותפילת יחיד נשמעת רק בעשרת ימי תשובה.

הפוסקים מעידים, איפוא, כי קיימת מעלה לתפילה בציבור.

השאלה אותה יש לברר היא, אם חכמים קבעו את התפילה בציבור כחובה, או שמא נותרה תפילה בציבור כדבר מעולה וראוי, אך אינו מחוייב.

אחרונים אחדים ("עמק ברכה", ברכות קריאת שמע א', עמוד ז', וכן בספר "כרך של רומי" מהר"מ חזן) נוקטים בשיטה מחודשת, כי חכמים לא חייבו להתפלל בציבור. את דבריהם הם מוכיחים מן המובא במסכת ברכות (ב/ז): אמר רב יצחק לרב נחמן, מדוע לא בא כבודו להתפלל בבית הכנסת? אמר לו: תשוש הייתי (רש"י). אמר לו: היה עליך לאסוף עשרה ולהתפלל! השיבו: הדבר כרוך בטרח. הרי לנו, כי אין חובה להתפלל בציבור.

הליכה למרחק ארבעה מיל לתפילה בציבור: ברם, דעה יחידנית זו לא התקבלה וכל הפוסקים מורים כי התפילה בציבור היא מצווה וחובה. ראייה לדבר מביא הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח חלק ב' סימן כ"ז) מן הנפסק ב"שולחן ערוך" (או"ח סימן צ' סעיף ט"ז) כי כדי להתפלל במניין חובה ללכת עד מרחק ארבעה מיל. לו לא היתה חובה להתפלל בציבור, כיצד ניתן לחייב אדם להלך ארבעה מיל כדי להתפלל בציבור?

יש להחמיר ולטרוח אחר תפילה בציבור: אמת, אמנם התפילה בציבור היא מצווה וחובה, אך אם קיומה כרוך בטרח גדולה פעמים שאין חובה לטרוח עד כדי כך, כפי שמצאנו במצוות אחרות שחז"ל קבעו גדרים עד מתי מגיע חיובו של אדם לקיים מצווה. ה"אגרות משה" מציינ, כי לא כל פעולה הנדמית כטרח, ראויה היא לדחות מפניה תפילה בציבור, ולפיכך כתב ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן צ' סעיף ט'): "ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור". כלומר, יחמיר על עצמו להתפלל בציבור גם אם הדבר כרוך בטרח, כי כדי להכריע שמדובר בטרח גדולה צריך לדון "בכובד ראש".

"גדולה ממצוות עשה של תורה": בעל "שולחן ערוך הרב" (שם סימן י"ז) כותב, כי "לא ישכים אדם לילך לדבר הרשות מעיר שמתפללים שם כעשרה... שתפילת הציבור, אף על פי שהוא מצווה מדבריהם, היא גדולה ממצוות עשה של תורה, הואיל ומקדשים בה השם ברבים, שהרי מותר לעבור על מצוות עשה של תורה לשחרר עבדו, כדי להשלימו לעשרה". גם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הורה ("הליכות שלמה" פרק ה' הלכה ד'), כי אין לנסוע למקום שידוע כי אין בו מניין, כי אם לצורך פרנסה או מצווה.

עילוי נשמת

הבחור **אהרון פרידמן** ז"ל

ב"ר אליעזר דוד יבדלחט"א

נלב"ע י"ג בתמוז תשמ"ג

תנצב"ה

עילוי נשמת

ה"ר **יהודה דוד** ז"ל

ב"ר פנחס יוסף ז"ל

נלב"ע י"ב בתמוז תשס"ג

תנצב"ה

עילוי נשמת

ה"ר **אהרון יעקב קורנווסר** ז"ל

בן ר' אליעזר ז"ל

נפטר ז' בתמוז תשס"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחי
- לוס אנג'לס

שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור: ראוי לציין כי מלבד עצם החיוב מדרבנן להתפלל בציבור, מונה ה"חפץ חיים" (בסוף ספרו "שמירת הלשון") שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור: **א.** יש חיוב גדול בזה שאפילו ד' מילין צריך לילך לזה. **ב.** שכר הליכה. **ג.** גורם לאריכות ימים. **ה.** שזה עת רצון שתפילתו מתקבלת. **ו.** מניין האמנים שזוכה לומר, פותחים שערי גן עדן. **ז.** קדיש, קדושה, ברכו ואמן יהא שמיה רבא יש רק במניין. **ח.** קריאת התורה.

דף נב/א-ב כתוב גט לארוסת
כתיבת גט לפני הקידושין

לפני כמאה שנה שיגרו ראשי קהילת אלג'יר מכתב אל חכמי ירושלים ובו שטחו בעיה חמורה שאיימה להרס בכרם ישראל. על פי חוקי המדינה, חוייבו בני זוג מתגרשים לעבור הליך גירושין רשמי גם בערכאות. היו בעלים שפטרו עצמם בגירושין בפני פקיד מדינה והסתפקו בכך בלא מתן גט על פי דין תורה. המצב החמור, בו נשים שלא התגרשו ראו עצמן כמגורשות הרשאיות להנשא, דרש פתרון מיידי.

דייני העיר ימונו כשליחי הבעל לגרש: אחד מחכמי ירושלים, רבי בן ציון אלקלעי, מחברם של ספרים אחדים ומחכמי ישיבת "בית אל", חיבר בתגובה "קונטרס תקנת עגונות", בו הוא הוגה רעיון מהפכני, לפיו הבעיה תיפתר עוד בטרם נישואי בני הזוג! לפני הקידושין ימנה הבעל את דייני העיר כשליחיו לכתוב גט לאשתו. אם וכאשר יתעורר מצב שהדיינים יראו לנכון לממש את שליחותם, הם יעניקו גט כריתות לאשה והיא תגורש מבעלה כדת וכדין.

סביב הרעיון הפשוט, לכאורה, נכרכו שאלות חמורות, שקעקעוהו מן היסוד.

בגמרתנו מבואר, כי אדם אינו יכול להורות לסופר לכתוב גט כריתות עבור אשה שעדיין לא קידש. רש"י מבאר את הטעם: "הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין". הרמב"ם (הלכות גירושין פרק ג' הלכה ו') כותב, כי הגט אינו מועיל מפני שלא נכתב "לשמה". אי אפשר לכתוב גט לשם אשה שעדיין אינה אשתו. לפי שיטתם, אמנם יתכן שאין מניעה שהבעל ימנה שליח לכתוב את הגט לאחר הקידושין.

דבר שלא בא לעולם: ברם, ראשונים אחרים סוברים כי גמרתנו אומרת שאין הבעל יכול להורות לסופר לכתוב גט לפני הקידושין, מפני שהוא "דבר שלא בא לעולם". כלומר, לא ניתן למנות שליח לפעולה שבעת המינוי אין המשלח יכול לבצעה, והרי בעת מינוי השליח אין הבעל יכול לגרש אשה שלא קידש (תוספות ורא"ש כא, ו"תורת גיטין" סימן קל"ב סעיף ב' ושו"ת חתם סופר אהע"ז חלק א' סימן י"א).

נמצא, לכאורה, שהצעתו של רבי בן ציון אינה הולמת את כל שיטות הראשונים ואינה להלכה. אולם, רבי בן ציון ניסה לחדש, כי באופן זה מודים כל הראשונים שאין חיסרון במינוי השליחות לפני הקידושין [עיי"ש פרטי נימוקין], אך דבריו לא התקבלו. סוף דבר, לאחר משא ומתן עם גדולי ישראל, שינה רבי בן ציון מהצעתו המקורית והציע כי הבעל יקדש את האשה תוך התנייה, כי קידושין אלה יחולו בתנאי שמיד לאחריהם ימנה שליח לכתוב גט. או-אז בא הכל על מקומו בשלום. אם ימנה שליח - מה טוב. אם לא ימנה שליח - יתברר שמעולם לא קידשה...

בפועל לא מומשה הצעתו, הן מפני בעיות הלכתיות שלא נמצא להן פתרון הולם והן מפני שגדולי ישראל חששו לשנות את סדר הקידושין הנהוג בישראל מקדמת דנא, מחשש לפרצות בענייני אישות [ראה בהרחבה בישורין ט].

דף נב/א ואשה גרושה מאישה
פרשת הגט מוינא

אחת הפרשיות שהסעירו את הגולה והתערבו בה כל גדולי אותו הדור, היא פרשת הגט מוינא. **גט כדי להמנע מחליצה:** היה זה לפני כארבע מאות שנים. בעל צעיר, בן שש עשרה שנה בלבד, חלה ושכב על ערש דוי. סופו נראה קרוב לעין, ובני המשפחה חששו, כי במותו אלמנתו תזדקק לחליצה ולפיכך השיאוהו לתת גט לאשתו.

הסמ"ע וה"חכמת מנוח" מסדרים גט: בתקופת התלמוד התקין שמואל, כי במקרים מסוג זה, הבעל יתן לאשתו גט תוך התנייה, כי אם יקום מחליו הגט לא יחול. ברם, בתקופת הראשונים חדלו מנוהג זה, כדברי רבי יחיאל מפריז (מובא במרדכי, גיטין אות תכ"ג), לפי שיש לדקדק הרבה בנוסח התנאי ועלולים לבוא לידי מכשול. כדי שיאות הבעל לתת גט, תקנו חרמות וקנסות להבטיח את נישואיהם בשנית אם יקום הבעל ממחלתו. שכנעו, איפוא, את הבעל, כי לא יגור מפני הבאות, לפי שאם יקום ממחלתו ודאי תשוב אליו אשתו כדי שלא יוטלו עליה חרמות וקנסות [בפועל לא קנסו ולא החרימו]. מסדרי הגט היו שניים מגדולי הדור, בעל הסמ"ע וה"חכמת מנוח".

האשה ממאנת: סופו של מעשה, שהבעל החלים וקם על רגליו אך האשה מיאנה לשוב ולהנשא לו, ובין גדולי הדור התגלעה מחלוקת חריפה, כאשר הכל ניצבים מעבר אחד ומולם המהר"ם מלובלין ורבי מרדכי יפה, בעל "הלבוש".

המהר"ם מלובלין ובעל "הלבוש" טענו כי האשה אינה רשאית להנשא לאחר, לפי שהיא עדיין אשת איש, ועליהם נחלקו כל גדולי הדור, בהם הסמ"ע, המהרש"א, ה"משאת בנימין" ועוד. עד כדי כך עלו הדברים על סדר היום הציבורי, שבישיבות "ועד ארבע ארצות" שהתקיימו בשנים שע"א-שע"ב, הוקדשו לכך דיוני גדולי הדור.

במאמרנו נתמקד בחידושו הגדול של בעל "הלבוש", בו הוא פורש את משנתו הסדורה על

תחילה היה חדור מרץ בלתי נלאה. צער אפפו עם רדת הליל, על שנאלץ הוא לקטוע את לימדיו, ובחייך גיל התעורר השכם בבוקר אל חוק לימדיו. חלפו שבועות אחדים, וכעבור שלושים ימים תמימים נבוך הלומד לגלות, כי הוא יודע... דף גמרא אחד בלבד.

התוצאה הדלה הובילה אותו דווי ושובר אל מפתן ביתו של רבי ישראל מאיר הכהן.
- **רבינו!** חודש! חודש תמים! מאמץ גדול שכזה שווה עבור דף גמרא אחד?!

ה"חפץ חיים" שמע את דבריו וחזר עליהם לעצמו בקול: היהודי שואל, שהשקיע זמן רב והספיק מאה דפים, האם כדאי הדבר.

- **רבי!** לא מאה. אפילו לא עשרו! דף אחד. שווה? אחד!

וה"חפץ חיים" בשלו, שומע וחוזר לעצמו: היהודי תמה אם ראוי לעמול חודש ימים עבור מאה דפים.

- **רבי!** נשתנק הלה בבכי, אם הייתי לומד מאה דפים הייתי רוקד ברחוב מאה ימים! דף אחד, לאט ברטט וזקר את אצבעו כדי להמחיש את דבריו. אחד ותו לא. אחד.

נתמלאו פניו של ה"חפץ חיים" באור יקרות: יקירי וחביבי! כלום חושב הנך שאיני שומע את אשר את דובר? כן, דף אחד, אך הוא שווה כמאה דפים! הלא כך כתוב באבות דרבי נתן: "שטוב לו לאדם דבר אחד בצעה, ממאה ברווח!"

וייצא היהודי מביתו של ה"חפץ חיים" שמח וטוב לב, מתוך ידיעה והבנה, כי בלימוד התורה הקדושה העמל והטרחה מהווים חלק מן הלימוד וחלק מן השכר, ומני אז, נדמתה עליו כל מילת גמרא כיהלום, כל שורה כמחרוזת אבנים טובות וכל דף כאוצר בלום, והיה האושר מנת חלקו כל הימים.

אחינו גיבורי החיל! חזקו ואמצו! ובכחכם זה הושיטו את ידיכם לאנשים הניצבים עדיין בשולי האולם, צופים במעגל ונהנים מן הריקוד, אך עדיין לא השתלבו בו. הרחיבו את המעגלים והרבו את אור התורה בשיעורי הדף היומי.

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בפורום זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה העורך

מענה לשון

דף מח/א "ועשתה את צפרניה" - רבי אליעזר אומר: תְּקוּץ, רבי עקיבא אומר: תְּגַדֵּיל

"ועשתה את צפורניה"

הורתה תורה, כי יפת תואר שנשבתה במלחמה "ועשתה את צפורניה".

רש"י מפרש (דברים כא/יא; ע"פ קידושין כא/ב): **"ועֲשֶׂתָּהּ אֶת צִפְרֹנֶיהָ** - תְּגַדֵּלם, כדי שתתנוול"; כשיטת רבי עקיבא בסוגייתנו.

ביאור זה ל"עשיית ציפורנים" קצת קשה,

אודות גירושין, ולאורו הסיק את שהסיק (ראה שו"ת מהר"ם לובלין סימן קכ"ג).

מניין שאפשר לגרש את האשה לטובתה? מזה שנים רבות, כותב הלבוש, תמהתי תמיהה רבתי: בכל מקרי הגירושין המובאים בתורה, מצאנו כי אדם מגרש את אשתו אם מפני שהיא אסורה לו - "כי מצא בה ערוות דבר" (דברים כד/א), או מפני שאינו חפץ בה - "לא תמצא חן בעיניו" (שם). מניין המקור לכך שהמגרש את אשתו מפני שחפץ בטובתה, "גט מאהבה", כלשונו - חלים הגירושין? גדולה עד מאד היתה התמיהה בעיניו, והוא נשא ונתן בה עם חביריו אך לא שמע יישוב המניח את הדעת, עד שמצא מקור לגירושין מסוג זה, כלהלן.

ציוותה תורה על הכהנים לבל ישאו אשה גרושה (ויקרא כא/ז): "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ". גמרתנו מביאה ברייתא הדורשת מפסוק זה, כי אפילו אשה שגירושה חלו כלפי בעלה בלבד, כבר נאסרה לכהונה. כלומר, אשה שקיבלה גט מבעלה שמחמתו נתגרשה מבעלה אך עדיין אינה רשאית להנשא לאחרים, ואחר כך מת בעל זה, אין היא מוגדרת כאלמנה, הרשאית להנשא לכהנים, אלא היא גרושה.

כיצד תתכן אשה גרושה לבעלה בלבד? ובכן, רש"י מפרש שכך התנה הבעל בעת הגירושין: "הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם". הלבוש טוען, כי אפשרות זו תיתכן ב'גט מאהבה' בלבד. כלומר, המגרש את אשתו מפני שחפץ בטובתה [כגון, כדי שלא תזדקק לחליצה]. אין אלה גירושין רגילים המתירים אותה להנשא לאחרים, אלא ניתקו את הקשר ביניהם אך לא התירו לאחרים. בגירושין רגילים, מסביר ה"לבוש", לא אפשרה התורה לבעל לגרש את אשתו ובד בבד לאסרה על אחרים, דרכיה דרכי נועם, אך בגירושין הבאים מתוך דאגה לאשה, סללה התורה דרך גירושין מיוחדת כדי לאפשר לבעל להיטיב עם אשתו, אם ימות, ומאידך לא לנתק ביניהם את הקשר לחלוטין, כי אינה רשאית להנשא לאחר כי אם לו.

כיצד יתכנו גירושין 'חלקיים' שכאלה? מה הגיון וסברה בהם? על כך נעמוד במסכת גיטין א"ה. מכל מקום, הלבוש הורה, כי לדעתו אשת הבחור הצעיר שהחלים, אינה יכולה להנשא לאחר, כי מלכתחילה לא הותר לה זאת בעת הגירושין.

כאמור, חידושו לא התקבל כלל על דעת הפוסקים (עיין שו"ת "נודע ביהודה" תניינא אהע"ז סימן קכ"ט ו"משנת חכמים" סימן ו' ו"מנחת חינוך" מצווה תקע"ט), וכבר תלמידו ה"באר שבע" בספרו "צידה לדרך" (פרשת אמור) כתב "אחר אלף מחילות", שאין לומר כדבריו מטעמים רבים.

דף נב/א ועל חתנא דדאיר בבי חמוהי

מגורים בבית הורי האשה

סוגייתנו מונה דברים אחדים שרב היה מלקה את העובר עליהם, ביניהם, חתן המתגורר בבית חמיו. יש מן הראשונים שפירשו כי הכוונה לחתן, לפני הנישואין, שאינו רשאי לגור בבית חמיו, עם ארוסתו, כדי להרחיק מן האיסור (תוספות ר"י הזקן ושיטה לא נודע למי קידושין י/ב). אולם, שאר הראשונים מבארים כי מדובר גם לאחר הנישואין, ורש"י (שם) מבאר כי טעם האיסור הוא מפני חשש שיתייחד עם חמותו. הרמב"ם פוסק איסור זה להלכה (הלכות איסורי ביאה פרק כ"א הלכה ט"ו): "שאסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו שזו עזות פנים היא".

בפועל, במשך הדורות רבים נהגו לגור בבית חמיהם. עד לא מכבר, רווח המנהג להושיב את החתנים ל"קעסט", בו זכו לאכילה, שתיה ולינה בבית החותן, שנים מספר אחר החתונה, כדי לאפשר לחתן הצעיר לשקוד על תלמודו באין מפריע.

כבר בזמנם של בעלי התוספות לא נזהרו בהלכה זו, ובעלי התוספות בסוגייתנו מבארים, כי לא נפסקה כך הלכה, בניגוד לדעת הרמב"ם, אלא כמבואר בסוף הסוגייה בשם בני נהרדעא, כי רב לא אסר על מגורים בבית החותן. זאת ועוד, כותבים בעלי התוספות, רב אסר מגורים משותפים היכן שיש לחוש שמלכתחילה עשו כך, מתוך קלות ראש ועלולים לבוא לידי איסור. ברם, היכן שדרים מתוך שיש בכך טובת הנאה כלכלית לבני הזוג הצעיר, חסכון בשכירות וכדומה, אין כל חשש ואיסור.

החותן החפץ להרזות: בספר "חינא וחסידא" (חלק ב' עמוד ר"כ ציונים מדיני חתן אות ו') כותב, כי לשיטות הראשונים שהאיסור לגור בבית חמיו אינו מפני חשש לחטא, טעם הדבר הוא כדי למנוע אי נעימות מן החותן, שפעמים זה חפץ לאכול מאכלים טובים ומשובחים, לשתות יין ושכר במידה הגונה ואינו חפץ שישבו בביתו לאורך ימים ויחזו במעשיו. או אפשר שהוא רוצה "להצטמק", להרזות, בלא שיעקבו אחרי כל צעד ושעל שלו.

לאור הדברים הללו, הוא כותב, כי על טעמם של בעלי התוספות יש להוסיף, כי יתכן שמחמת מצוקות הגלות ויוקר המחיה, לא היה איסור בדבר, כי הכל חפצו לדור יחד, הן מפני חסכון, וכדי שלא יבואו הזוג הצעיר למריבה על רקע מחסור כלכלי וכן ישמרו המבוגרים על הצעירים מפחד הגויים ועוד כהנה וכהנה [עיי"ש שכתב, כי יתכן שזו כוונת דברי התוספות].

דף נב/ב העודר בנכסי הגר

לקנות חפץ בלא משים

כידוע, הלכות קניינים פרושים בפרוטרוט בשלש הבבות שבסדר נזיקין. ברם, דין אחד, יסודי וחשוב, נתפרש דווקא במסכתנו, וממנו יסוד ופינה לעניינים בסיסיים בדיני קניינים.

פנינים

דף נב/א ומאן דפקיר שליחא דרבנן

השמש - שליחא דרבנן

בבית אחד הקדמונים, מהר"ם סגל, שהיה בדור רבותיו של המהר"ל, אירע כי אחד מתלמידיו כעס על שמש הישיבה שהיה "משרת לבחורים", ו"זרק בחרונו קערה לראשו". מהר"ם סגל פסק מיד כי הבחור מוחרם, שכן השמש הוא שלוחא דרבנן והמצער מוטל בחרם... (מהר"ל, סוף הספר).

דף נד/א מלהקים לאחיו שם

'יזכר שמו'

מעשה ואדם אחד שוחח עם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. בתוך דבריו הזכיר הלה שם של רשע והפטיר אחר הזכרת שמו "ימח שמו וזכרו".

אמר לו רבי יוסף חיים:

הלא הנך חולק על דברי הפוסקים; אף שנחלקו הראשונים, מכל מקום להלכה גם מומר זקוק לייבום, כדי שיוקם שמו ולא ימחה מישראל. ואתה הנך אומר "ימח שמו"...

דף נה/ב בשפחה חרופה

מצבת שפחה חרופה

מזמן התלמוד

בליקוטים שבסוף ספר מהר"ל מסופר על אודות מצבה שנמצאה משל "שפחה חרופה": "אמר (מהר"ל) שפעם אחת בימינו מצאו מצבה אחת בקברות מגנצה, והיה כתוב בה שפחה חרופה. והיה הפרט (התאריך) מיום הקמתה עד אותו יום אחד עשרה מאות שנה (אלף ומאה שנים). מכל זה נשמע שק"ק מגנצה היתה קהילה חשובה מכמה וכמה שנים".

דף נז/ב יש חופה

חופה - סליחה

חתן, אמרו חז"ל, מוחלים לו כל עוונותיו. רמז לדבר - "כי אסלח לעוונם ולחטאתם לא אזכור

הדף היומי

יבמות נ"ב-נ"ח

ח-י"ד תמוז

פעמים שאדם עושה מעשה קניין בלא דעת, הקנה בכך את החפץ? גמרתנו אומרת, כי לא קנה מאומה והיא ממחישה זאת באדם העודר בשדה הפקר מתוך מחשבה מוטעית ששלו הוא, לא קנאו, אף על פי שפעולת עדירה בשדה [העומד לחרישה - עיי' בבא בתרא נד/א] היא מעשה קניין, אך מאחר שלא התכוון לזכות בשדה, לא עשה ולא כלום. כלומר, אין די בעשיית מעשה קניין בלא מחשבה כי באמצעותו הממון יועבר לבעלותו.

גמרתנו מתייחסת לחפץ הפקר בלבד.

ומה בדבר חפץ שאינו הפקר, חפץ השייך לאדם אחר?

וכגון, ראובן משך לתומו את פרת חבירו, כדי להובילה אל הרפת. משיכת חפץ מהווה מעשה קניין. באותה שעה החליט בעל הפרה להקנותה לראובן, הקנה ראובן את הפרה, מפני שבאותה שעה משך בה? הדעת נותנת, לכאורה, כי כשם שהמושך חפץ הפקר בלא מחשבה וכוונה להעבירו לבעלותו - לא עשה ולא כלום, כך גם דינו של המושך חפץ של חבירו. ברם, הראב"ד מוכיח (מבבא בתרא מא/א, עיי"ש "נימוקי יוסף" ועוד), כי מאחר שבדעתו של בעל החפץ להקנותו, הרי "דעת אחרת מקנה", כלומר, מצטרף מעשה המשיכה של ראובן עם כוונת ההקנאה של שמעון וראובן קונה את הבהמה.

ברם, קיימת הגבלה לאפשרות קנייה זו, שלאורה גם נבין כיצד אכן יתכן שאדם יקנה חפץ במעשה שהוא עצמו אינו מתכוון כלל שיקנה עבורו.

בעל ה"קהילות יעקב" (בבא בתרא סימן כ"ז) מבהיר, כי ראובן קונה את הפרה במשיכתו, רק אם הוא סבור לתומו כי שלו היא, אך אם הוא סבור כי היא שייכת לשמעון, ימושך ראובן את הפרה מקצה העולם ועד קצהו, ויכוון שמעון להקנותה לו בכל יחוד וכוונה שבעולם - לא יועיל הדבר.

מה טעם? ובכן, כאן אנו חודרים לשורש מהותו של מעשה קניין; הוראת בעלות. באמצעות משיכת חפץ, למשל, מורה הקונה את בעלותו על החפץ ובכך הוא קונה. מעתה, כאשר ראובן מושך את הפרה מתוך מחשבה ששלו היא, הרי משיכת הפרה, מבחינתו, היא משיכת בעלים, הוא מושך אותה מפני שהוא בעליה. אכן, אינו מתכוון לקנותה במשיכה זו, שהרי סבור הוא שהיא שלו מאז ומעולם, אך לפנינו מעשה משיכה הנובע ממחשבת בעלות. למעשה שכזה יכולה להצטרף כוונת שמעון, בעליה האמיתיים של הפרה. מחשבת ההקנאה של שמעון חוברת אל מעשה הקניין של ראובן וכך עוברת הפרה לבעלותו של ראובן. ברם, כאשר ראובן מושך את הפרה מתוך ידיעת האמת, כי של שמעון היא, משיכתו בפרה אינה מעשה בעל חשיבות כל שהיא, ומה תועיל מחשבתו של שמעון אם ראובן אינו חושב שהפרה שלו, ואינו עושה מאומה מתוך מחשבה ששלו היא... (עיי"ש ראיתיו לכך, וע"ב "קצות החושן" שם שאין הדברים מוסכמים, ובמה שצויין ע"ד "מלואי חושן").

עוד" (ירמיהו לא/לג) 'אסלח' בגימטריה "חופה"... (סימן טוב).

דף נס/א והוא אשה בבתולה יקח
בן י"ח לחפה

כתבו הראשונים: 'והוא' בגימטריה 48. רמז למה שאמרו חז"ל בן שמונה עשרה לחופה!... ורמז נוסף: 'והוא' (48) כחתן יוצא מחופתו!...

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור הספר החשוב
"חליצה כהלכתה"

כרך א' - דיני וסדר יבום, כרך ב' - דיני וסדר החליצה
מאת הגאון רבי יהוקאל אהרן שוורץ שליט"א
דמו"צ בבית הוראה מערב בני ברק
ומח"ס נהלת שבעה השלם

הספר עוסק בהכרעת ההלכה למעשה בעניני יבום וזיקת יבום, ודיני החליצה והמסתעף, תוך ציון מדוייק למקורות הדברים לפי סדר המסכתא, עם בירור דברי הראשונים והאחרונים בסוגיה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור הספר
"משפטיך ליעקב"
חלק חמישי

פסקי דין ותשובות בענינים אקטואליים
לסדר נשים ונישואין,
לספר נלווה תקליטור ובו כל חמשת החלקים
מאת הרב צבי יהודה בן יעקב שליט"א
דיין בבית"ד הרבני בת"א
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

לעילוי נשמת

הר"ר אהרן יוסף הכהן זקון
AARON YOSEF ZAKON ז"ל
ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג בתמוז תש"ן
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **מלכה קוזול** ע"ה
ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג
ולעילוי נשמת ר' **משה** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז
תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

כי נר מצוה ותורה אור

הקדם והנצח
את נשמת יקירך ז"ל

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה המוצפחת בעמוד הגמרא

תאריכים פנויים להנצחה בשנת תשס"ח:

תשרי	ה'תשס"ח
חשוון	ה'תשס"ח
כסלו	ה'תשס"ח
טבת	ה'תשס"ח

בגמרא המיוחדת
"מהדורת נר תמיד"
בהוצאת מאורות הדף היומי

לפרטים והרשמה: (שני) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

לעילוי נשמת
הר"ר **אהרן יוסף הכהן זקון**
AARON YOSEF ZAKON ז"ל
ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג בתמוז תש"ן
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחת ריישער הי"ו
The Reischer family - ארה"ב

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל
ב"ר ישראל שמעון ז"ל נלב"ע עש"ק י"ג בתמוז תש"ם
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1 ת.ד. 471 בני-ברק
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
טל: 03-5775333
tel: +972-3-5775333
פקס: 03-7601020
Fax: +972-3-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il אימייל:

**לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
למוניים, ובכל עניין טל: 03-6160657**